

مریم عاقلی

روزنامه‌نگار

مهدی رحمانیان، مدیرمسئول روزنامه شرق است که پس از تصویب برجام در ۲۳ تیر سال ۹۴ مانند سایر رسانه‌های های همسو با روزنامه خود، نقش بسزایی در بزرگ‌نمایی و پروپال دادن به برجام داشت؛ شرق پس از تصویب برجام با تیتیر «پیروزی بدون جنگ» به استقبال این توافق رفته بود. رحمانیان در گفت‌وگو با فرهیختگان «به‌بازخوانی چرایی تصویب برجام و انتخاب تیتیر معروف شرق برای بازتاب رسانه‌های آن پرداخت که در ادامه می‌آید.

چرا دولت روحانی در آغاز کار خود در دوره اول تصمیم گرفت در سیاست خارجی به سمت یک توافق بین‌المللی وسیع و پرحاشیه برود؟

مساله هسته‌ای در کشور ما اختلافی که در مساله هسته‌ای با قدرت‌های جهانی به‌ویژه آمریکا داشتیم، خیلی درازمدت و طولانی شده بود و این موضوع وقت، اقتصاد و سیاست خارجی کشور را درگیر خود کرده بود.

دولت با اقتباس از نرمش قهرمانانه به سمت برجام رفت رهبری یک سخنرانی در مشهد داشتند و در آنجا به نکته ظریفی اشاره کردند که از منظر صاحب‌نظران امروز استراتژی مواجهه با کشورهای درگیر با این موضوع و استراتژی رفتاری جمهوری اسلامی را تبیین می‌کرد و آن موضوع تحت‌عنوان نرمش قهرمانانه مطرح شد. دولت با اقتباس این موضوع و ذیل این نگاه و استراتژی که رهبری تعیین کردند، این تاکتیک را برگزید و گفت‌وگو با کشورهای دنیا که درگیر موضوع بود تحت‌عنوان ۵+۱ یعنی پنج

برجام؛ موزه عبرت

روزنده پنج‌سالگی برجام

مدیرمسئول روزنامه شرق در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

به عقل جن هم نمی‌رسید آمریکا از برجام خارج شود

و اجازه ندهند آمریکا به این هدف دست یابد. بنابراین همین الان که گفت‌وگو می‌کنیم همچنان برجام عایداتی برای کشور دارد، اما منتقدان و مخالفان داخلی عقیده دیگری دارند.

عضو شورای امنیت به‌علاوه آلمان شروع شد و حاصل این گفت‌وگوها نیز برجام شد. درواقع برجام توافقی بین ایران و ۶ کشور قدرتمند جهان بود که عایدات زیادی داشت.

مهم‌ترین عایدی برجام برای کشور بیشتر در چه حوزه‌ای بود؟

یکی از موارد این بود که هسته‌ای شدن ایران را رسماً پذیرفتند و این این نکته مهمی بود. نکته بسیار مهم‌تر از آن بحث تمام شدن تحریم تسلیحات نظامی بود.

مساله مهم دیگری که در برجام اتفاق افتاد حل شدن موضوع تحریم بود. درست است تحریم برداشته‌نشد، ولی موضوع آن حل شد، اما رفتاری که توسط برخی جریانات و جناح‌ها در داخل کشورمان صورت گرفت با رفتاری که پس از پایان دوره اوپاما در آمریکا از سوی ترامپ انجام شد، باعث شد عایداتی که برجام می‌توانست برای کشور و حتی برای منطقه داشته باشد، محقق نشود و به آن دست نیاییم.

یعنی خود توافق برجام هیچ‌مشکل اجرایی‌ای نداشت؟ البته این به آن معنا نیست که آن مذاکرات بد بود یا برجام یک معاهده ناتمام بود، بلکه اتفاقات بعدی سبب شد برجام به اهدافی برسد، بنابراین ما آن سیر مذاکرات را که به برجام ختم شد، برای کشور پیروزی می‌دانستیم.

برجام را همچنان یک پیروزی می‌دانیم

آن هم یک پیروزی که بدون جنگ حاصل شده و محصول گفت‌وگو و مذاکره بود و همچنان آن را یک پیروزی می‌دانیم و حتی در اجلاس اخیر سازمان ملل که از محصولات برجام بود، تحریم‌های تسلیحاتی ایران محدودیتی داشت و دوره‌آن تمام می‌شود، آمریکایی‌ها دنبال این بودند که این را دائمی یا حتی اگر نتوانستند طولانی مدت کنند، اما برجام باعث شد روسیه، چین و حتی کشورهای اروپایی منتقد آمریکا باشند

فواد ایزدی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

دولت روحانی برجام را فرصت تعامل با آمریکا می‌دانست

هسته‌ای ایران را بگیرد با این تفاوت که هیچ علاقه‌ای برای تعامل با ایران نداشتند. بنابراین سوال و تفکر ابتدایی دولت اشتباه بود و بقیه مسیر را نیز اشتباه طی کرد.

پیش‌بینی خروج از آمریکا بحث دیگری است، برخی کارشناسان اصلاح‌طلب معتقدند به عقل جن هم نمی‌رسید آمریکا از برجام خارج شود، ارزیابی شما در این خصوص چیست؟

من در جلسه‌ای در شورای روابط راهبردی و مرکزی که آقای کمال خرازی مسئول آن بودند، سوالی را از آقای ظریف پرسیدم؛ آن زمان ۱۸ ماه تا انتهای دوره اوپاما باقی مانده بود. بنده این سوال را از ایشان پرسیدم که وزیر خارجه اوپاما، جان کری، در کنگره بیان کرده برجام از نظر حقوقی برای آمریکا الزام‌آور نیست و اعضای کنگره هم در موارد متعددی بیان کردند الزامی به اجرای برجام ندارند، یعنی هم قوه مجریه آمریکا معتقد است اجرای برجام الزام حقوقی ندارد و هم اعضای کنگره معتقد به آن هستند، بنابراین سوال این است اگر دوره اوپاما تمام شود چه ضمانت اجرایی داریم که آمریکا برجام را اجرا کند؟ چون براساس برجام ما باید به تعهدات خود عمل می‌کردیم و آژانس برای راستی‌آزمایی باید به ایران می‌آمد و بعد از آن، طرف آمریکایی شروع به اجرای تعهدات خود می‌کرد. بنابراین نه‌تنها به ذهن جن بلکه به ذهن انسان هم می‌رسید آمریکا از برجام خارج شود و دیدیم که خارج هم شد.

درواقع ما این سوال را ۱۸ ماه قبل از پایان دوره دولت اوپاما مطرح کردیم ولی عده‌ای خواستند به آن بی‌توجه باشند چون غرق در شادی و شادمانی و پاکبویی ذیل برجام بودند.

پاسخ‌ظریف به این انتقاد شما در جلسه نسبت به خروج احتمالی آمریکا چه بود؟

گفت آمریکا نمی‌تواند خارج شود.

با چه استدلالی این را می‌گفت؟

با این ذهنیت که چون برجام بخشی از قطعنامه ۲۲۳۱ شده آمریکا نمی‌تواند خارج شود که این حرف هم غلط بود چون آمریکا قبلا عدم تعهد خود را به قطعنامه سازمان ملل در موارد دیگر هم نشان داده بود و یک‌سری واقیعات بود که نمی‌خواستند این واقعیت‌ها را ببینند. این از جهت خودشان باید پاسخگو باشند که چرا چنین شد. سوال ما از دولت روحانی این است آیا شما وضعیت فعلی برجام را پیش‌بینی می‌کردید یا خیر؟ اگر پیش‌بینی نمی‌کردید چرا این توانایی را نداشتید، چون عده‌ای در کشور وضعیت فعلی برجام را پیش‌بینی می‌کردند و اگر خودتان پیش‌بینی نمی‌کردید حداقل به حرف منتقدان گوش می‌دادید. اگر پیش‌بینی می‌کردید پس چرا این میزان کشور معطل برجام و از آن گذشته تا این حد درباره مزایای برجام صحبت شد؟

این ادعا که برجام افتخار ملی است و اصطلاحات اینچینی هنوز هم توسط برخی مسئولان دولتی استفاده می‌شود که توجیهی ندارد.

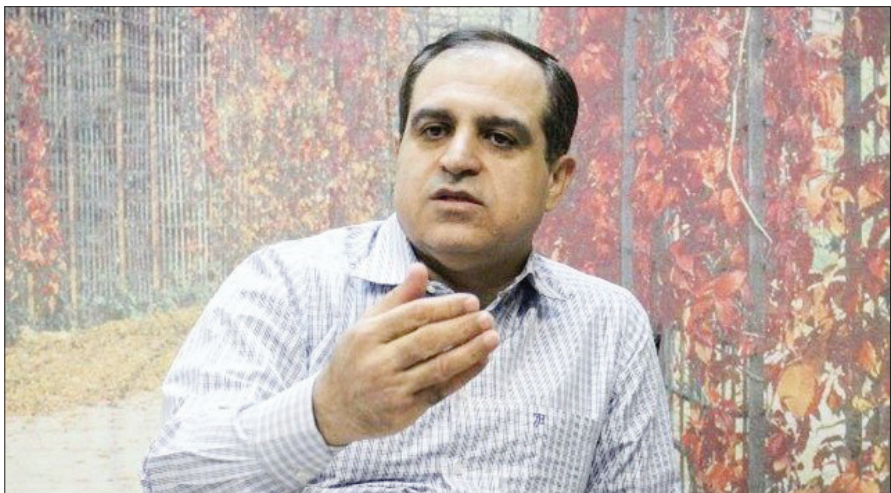
برجام یک پروژه داخلی بود

برخی در همان دوره هم قائل به سیاسی کاری دولت روحانی در

تکرار

تکرار تکرار تکرار

www.fdn.ir

با وجود این برخی اصلاح‌طلبان تندرو معتقدند شرق به‌عنوان کیهان اصلاح‌طلبان در امر برجام عمل کرده است.

برخی بیان می‌کردند شما رسانه دولت هستید و دولت را حمایت می‌کنید، من می‌گویم دولتی که فکر می‌کنید ما رسانه آن هستیم، خودش فکر می‌کند کیهان دولت هستیم. دولت ما را قبول ندارد. اما شما فکر می‌کنید ما رسانه دولت هستیم، اما این قضیه ربطی به برجام نداشت.

خاطره‌ای هم از دیدار با ظریف در مذاکرات دارید که برای شما نقل کرده باشند؟

من خاطرات جان کری را خواندم و آنجا خود عراقچی این را تعریف می‌کرد که ظریف می‌گفت جلسات ما گفت‌وگوی ساده و راحتی نبود که آنها یک سوی میز بنشینند و ما هم طرف دیگر بنشینیم و گل بگوییم و بلبل بشنویم. در جلسات کار به دعوا ختم می‌شد و

صادق زیباکلام در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

برجام گرفتار تیر غیب شد

صادق زیباکلام، استاد دانشگاه تهران و فعال سیاسی اصلاح‌طلب در گفت‌وگو با «فرهیختگان» درباره نقطه شروع برجام و چرایی شکل‌گیری آن در دولت روحانی اظهار داشت: «بنده همان زمان یعنی سال ۹۴ چند یادداشت در روزنامه‌ها نوشتم و اشاره کردم که در برجام یک قسمتی «نوشته» داشت که همان ۱۲۰ «خرده‌ای صفحه به‌عنوان سند برجام بود و یک قسمت «نوشته» داشت که به‌نام روح برجام از آن یاد کردم، «زیباکلام ادامه داد: «برجام یک کالبدی داشت که همان ۱۲۰ صفحه می‌شد که بعداً هم حدود دوسال بعد، ترامپ و آمریکا از آن خارج شدند، اما برای اولین بار بود که بعد از سده‌ده دشمنی و بی‌اعتمادی میان ایران و آمریکا، این دو کشور نه‌تنها مستقیم و رودررو با هم مذاکره کردند، بلکه بعد از نزدیک ۲۱ ماه مذاکرات در حوزه هسته‌ای به نتیجه هم رسیدند.» استاد دانشگاه تهران با بیان اینکه اگر دقت کنید می‌بینید موضوع هسته‌ای مهم‌ترین و حساس‌ترین موضوعی بود که ایران و آمریکا را بعد از انقلاب اسلامی رودرروی هم‌دیگر قرار داده است، افزود: «هیچ مساله دیگری همانند جنگ با عراق، مساله حضور مادر سوریه، مساله طالبان یا داعش یا افتداع، حمله آمریکا به عراق … در این ۴۰ سالی که از انقلاب می‌گذرد، ما و آمریکا را به اندازه مساله هسته‌ای رودرروی هم‌دیگر قرار نداده بود.» وی تأکید کرد: «بنابراین وقتی در تیرماه ۹۴ توافق بین ایران و آمریکا صورت گرفت، به‌طور طبیعی این سوال ایجاد شد که اگر درخصوص مساله هسته‌ای که این حدحساسیت‌برانگیز بود، ایران و آمریکا نتوانستند پای میز مذاکره بنشینند و به نتیجه برسند، چرا در باره مسائل دیگر و اختلافات دیگر نتوانند این کار را انجام دهند.»

دیوار بلندبی‌اعتمادی ایران و آمریکا ترک برداشته که همان روح برجام است

زیباکلام تصریح کرد: «به این ترتیب چنین ذهنیت و تصوراتی ایجاد شد و برای اولین بار به‌نظر می‌رسد تک‌هایی در دیوار بلندبی‌اعتمادی میان ما و آمریکایی‌ها ایجاد شده که به‌عقیده من این همان روح برجام است.» این فعال سیاسی اصلاح‌طلب با تأکید بر اینکه روح برجام یک خواب و خیال و یک رویا نبود، خاطرنشان کرد: «بنابراین تنش‌زدایی‌ای که برای اولین بار بعد از انقلاب میان ایران و آمریکا صورت گرفته بود، فقط یک امر ذهنی نبود.» وی بر همین اساس افزود: «ما شاهد بودیم به دنبال برجام ده‌ها و صدها شرکت بزرگ و کوچک غربی برای سرمایه‌گذاری از جمله توتال و بریتیش پترولیوم به ایران آمدند، به‌خصوص در بخش نفت که به‌شدت نیاز به تکنولوژی پیشرفته بخش نفت و هم سرمایه‌گذاری احساس می‌شد.»

برجام گرفتار تیر غیب شد

زیباکلام با بیان اینکه در آن شرایط، نور زیادی در انتهای تونل برای کشور ایجاد شده بود، درعین حال گفت: «حتی برخی از ایرانی‌ها صحبت از این می‌کردند که بخشی از دارایی‌های خود را به ایران ببیاورند، اما در ادامه این وضعیت همه چیز به تیر غیب گرفتار شد و ما به جایی رسیدیم که امروز در تیرماه ۹۹ هستیم. تحریم‌ها یا شدت بیشتری برگشتند و حتی چندین شرکت خارجی که سال ۹۴ به ایران آمدند، در ایران حضور ندارند و شاهد هستیم وضع اقتصادی ما به چه صورتی درآمده است!» این فعال سیاسی اصلاح‌طلب گفت: «من معتقدم اشکالی که ایجاد شد و اتفاقی که در این زمینه افتاد، ناشی از جریانات تندرو، رادیکال و انقلابی در ایران بود که متوجه شدند آمریکا‌ستیزی و رویا‌رویی با غرب وارد مرحله جدیدی شده است، درحالی‌که آنها از ابتدای مذاکرات مخالف مذاکرات بودند.» زیباکلام در بخش دیگری از این گفت‌وگو ادامه داد: «بعد از توافق هسته‌ای مشکل اساسی تندروها، رادیکال‌ها و به نوعی انقلابی‌ها در ایران این بود که اگر قرار شود سایر مشکلات ایران با آمریکا از طریق مذاکره حل شود، پس تکلیف آمریکا‌ستیزی چه خواهد شد.»

استاد دانشگاه تهران با بیان اینکه بخشی از تکرانی این جریان تکلیف‌ایدئولوژی غرب‌ستیزی و آنچه علیه آمریکا گفته می‌شد بود، ادامه داد: «بنابراین تندروها خیلی همکاری نکردند و سعی نکردند که برجام با همان زاویه و سرعتی که به جلومی‌رفت به حرکت خودش ادامه دهد و حتی به اعتقاد من تیر تیغ و تیشه‌ای را هم بر سر راه برجام انداختند.» وی تصریح کرد: «اوسو دیگر ترمه کار آنها تندرهای خارج از کشور به پایان رساندند چرا که حتی عربستان، نتانیاها و سلطنت‌طلب‌ها هم نگران موفقیت برجام بودند، درواقع همه کسانی که به‌کتر از محو جمهوری اسلامی رضایت نمی‌دهند، دیدند که با جمهوری اسلامی تنش‌زدایی شده و کمپانی‌های بزرگ در حال بازگشت به ایران و برداشته‌شدن تحریم‌ها هستند.» زیباکلام با بیان اینکه نتانیاها اعتقاد داشت آمریکا فریب ظریف و روحانی را خورده است در عین حال اظهار داشت: «وقتی که یک تدروسی به نام دونالد ترامپ وارد کاخ سفید شد تیر خلاص را به شقیقه برجام شلیک کرد.» این فعال سیاسی اصلاح‌طلب با اشاره به آنچه اشک تمساح تدروهای داخلی نامید، یادآور شد: «آنها مدعی شدند که آمریکایی‌ها به تعهدات خود وفادار نیستند

و ما از اول می‌گفتیم که با آمریکا نباید مذاکره و به این کشور اعتماد کرد لذا به عقیده من برجام را تندرهای ایران و آمریکا از بین بردند.»